

смърт. Следва възвръщане, реинкорпориране в живота на семейството в нова социална група.

И тук „Нощ” и ситуацията на нейното създаване предлагат интересни аналогии. В „Нощ” лирическият „аз” е подложен на душевни и физически страдания, някои от които създават асоциация с ритуално изпитание.⁴ Що се отнася до самия автор, сравнително недълго след написването на „Нощ” той реално напуска публичното литературно пространство, за да се уедини в пространството на изпитанието, което е свързано с реални рискове за живота – Македония, период, през който загърбва поезията, пребивава в състоянието на – отнесено към поезията – литературна смърт.⁵ За да се върне след това, ре-

⁴ Срв. „леглото тръне и коприва” и натриването с коприва и завързване на подложеното на обредно действие лице върху хоризонтално закрепена гредя – вж. *Mircea Eliade. Rites and Symbols of Initiation*, NY, 1965, p. 2. Твърде интересно лирическият субект от „Нощ” би могъл да бъде разчетен през кода по-специално на шаманската инициация: срв. обредната стая представлява символично космоса, „центъра на света” (Елиаде, цит. съч. с. 70) и аналогичното място на „аз-а” в „космическата стая” в „Нощ”; срв. „бъдещият шаман вижда в съня си своето собствено тяло разчленено от демони” (с. 75) и „Гъмжат чудовища ужасни, / налитат, майко . . .”; „духовете отнасят бъдещия шаман в ада” (с. 90) и „на ада сякаш из недрата / стихийно блъвнаха въз мене”; срв. още и „психопатологията” на шаманското инициационно заболяване, „видения, транс” (с. 88) и халюцинациите на лирическият „аз” от „Нощ”; последно, но не по важност – пророческият дар на шамана и визионерството на лирическият „аз” от Яворовата творба „от гръм земя ще затрепери, / от писъци небо ще кълне, / родина ще зове”. В съответствие с ритуалната формула лирическият „аз” умира, възприемайки собствената си смърт през двойна гледна точка – интроспективно (в момента на агонията) и дистанцирано – във видение-размисъл.

⁵ Разбира се, тази квалификация е пресилено-заострена, – през, обобщено казано, македонския си период Яворов не престава напълно да пише поезия. Знаменателна е обаче самооценката на поета в писмо до Н. Найденов от 15 септември 1901 г.: „Тъй съм разнебитен и омаломощен, че стоя на два шага от литературната смърт.” (Г. Найденова-Стоилова. *П. К. Яворов. Летопис за живота и творчеството му*. С., 1986, с. 142). Не по-малко категоричен е Яворов относно отворилата се празнина в продуктивността му: „Сетне, брат, като извадих сбирката, хвърлих се в македонското дело, издавах „Дело” и нищо. Не написах три години, освен „Хайдушки песни”. (М. Арнаудов. *Към психографията на П. К. Яворов*. С., 1916, с. 25).